

Ur Mimers brunn

■ EN OROLIG NYFIKENHET vilar över folkbildningsverige. Vad ska hända med statsbidrag och styrning? Folkbildningsutredningens betänkande (SOU 2024:42) som kom i somras, och nu är ute på remiss, ger möjligen en indikation. Det är en omfattande lunta som vittnar om utredningens stora kunskande om det sammanhang och den tradition den behandlar. Men visst lär synpunkter inkomma.

Än återstår tid av remissperioden, men redan nu frestas föreståndaren kommentera utredningens omnämnande av Mimer. Vi övervägdes, ett kort tag får man förmoda, som möjlig instans för utvärdering av statens stöd till folkbildningen. Övervägandet landade dock i att vi inte vore det lämpligaste alternativet.

Den bedömningen lyfter Mimersekretariatet på hatten för och instämmer i. Forskning och akademi bör ha en friare roll i sitt kunskapssökande än att agera utvärderingsansvarigt organ på statens uppdrag.

Mimer är dessutom så bångstyrigt att vi inte förlikar oss med att folkbildning enbart är vad riksdag och regering säger att den är. Vi överläter till forskarna att definiera folkbildningsbegreppet och hur de vill förhålla sig till det.

Mimer ska uppmuntra forskning om folkbildning i vid bemärkelse. Det inkluderar även verksamheter bortom studieförbundens och folkhögskolornas värld. Det kan handla om fria bildande verksamheter i en mängd olika sammanhang. Såväl museiverksamhet som YouTube-kanaler och aktivistmöten kan studeras som folkbildning.

Är du eller någon du känner intresserad av att bli forskare inom detta vida fält? Vi söker nu en ny doktorand att knyta till Mimer. Läs mer på s. 3. Är du redan forskare eller bara intresserad av folkbildningsforskning? Då är du som alltid varmt välkommen till den årliga Mimerkonferensen (se s. 2).

Henrik Nordvall

Släktforskning som lärande om vanliga människors förflutna

I DOKTORSAVHANDLINGEN *Ordinary people, meaningful pasts* behandlar pedagogen Karen Ann Blom släktforskningen som en pedagogisk aktivitet där människor enskilt eller i grupp lär sig att utforska det förflutna med utgångspunkt i den egna personen. På skilda sätt stärker eller omförhandlar släktforskningen det individuella och kollektiva identitetsskapandet, och den kan leda till nya insikter om historien och kring vad familj och släktskap egentligen är.

Släktforskningen har som bekant växt till sig rejält under senare decennier, både i Sverige och andra länder. Den har på många håll blivit det mest utbredda sätt på vilket människor sysselsätter sig med det förflutna. Samtidigt är släktforskningen – eller *family history* som är den engelska term som Blom använder – påfallande lite utforskad, inte minst vad gäller Sverige. I sin sammanläggningsavhandling har dock Blom gjort viktiga insatser. De tre artiklarna är var och en fallstudier, där metoderna är en kombination av intervjuer, observationer och textanalys. I den första har Blom tagit sig an en av de många populära tv-programmen om släktforskningen, *Allt för Sverige*, men i stället för att analysera själva programmen där nordamerikaner återupptäcker sina svenska rötter valde hon att intervjua deltagarna om deras upplevelser, exempelvis kring hur de i tv-produktionen förväntades att reagera starkt känslomässigt.

En annan artikel behandlar mest direkt vad som även i en mer ortodox mening är folkbildning, nämligen två studie-cirklar kring släktforskning. Blom följde med i aktiviteterna och intervjuade vissa av deltagarna, och betonar i sin artikel att man måste ta det tillsynesvarande *bana-*

Karen Ann Blom

la i släktforskningen på allvar – att man gräver fram vanliga människors sällan så spektakulära levnadsbanor. Men det är ju allt detta banala som ändå utgör merparten av såväl historien som samtiden.

Den mittersta artikeln är den kanske mest metodologiskt annorlunda och spännande. Blom tar sig där an DNA-teknologin som så smått revolutionerat släktforskningen efter millennieskiftet, bland annat genom de nya möjligheterna att finna dittills okända släktingar. I artikeln är det dock något annat som står i fokus, nämligen att de stora DNA-testningsföretagen ger den som testar sig procent-siffror på vilken etnisk och/eller nationell bakgrund man har. Blom testade sig själv hos fyra företag och gör en elegant analys av de stereotypa sätt på vilka etnicitet och

► nationalitet reproduceras av företagen. Etnicitet blir (återigen) något huvudsakligen biologiskt, och att olika nationaliteter i de texter som medföljer resultaten beskrivs klichémässigt med "typiska" maträtter seder och bruk.

Karen Ann Bloms studie blir här ett sällsynt tydligt exempel på hur DNA-släkttforskningen riskerar att överbetona frågor om etnicitet i historien. Och samtidigt visar hennes avhandling att de som släkttforskar påfallande ofta utvecklar en rik och nyanserad historiesyn, inte minst genom att man i det verkliga förflutna inte kan undgå att se att etnicitet och nationalitet är historiskt föränderliga identitetskategorier, inget som sitter för evigt i blodet.

Samuel Edquist

Inbjudan till seminarium Hur kan forskning bidra till folkhögskolans utveckling?

VÄLKOMNA TILL ett heldagsseminarium om hur forskning om folkhögskolan kan utveckla utbildningsformen. Seminariet äger rum den 3 december 2024 på Marieborgs Folkhögskola i Norrköping och vänder sig till såväl forskare som verksamma inom folkhögskolan och andra intresserade. Under dagen presenterar forskare och doktorander resultat från de senaste årens olika satsningar som gjorts på folkhögskoleforskning. Därtill presenteras den nystartade stiftelsen Gösta Vestlunds forsknings- och utvecklingsfond för folkhögskolan.

Mer information, program och länk för anmälan finns på Mimers hemsida: www.liu.se/mimer. Sista dag för anmälan är 12 november. Anmälningavgift är 250 kronor (inkluderar lunch och fika).

Arrangörer är Mimer, Marieborgs Folkhögskola och Sveriges folkhögskolor.

Seminariet äger rum på Marieborgs Folkhögskola

Inbjudan till Mimerkonferensen 2024 i Stockholm

MIMER INBJUDER TILL årets forskarkonferens den 5–6 november 2024, som arrangeras i samarbete med Centrum för civilsamhällesforskning vid Marie Cederschiöld högskola. Konferensen har i år temat *Folkbildningens och civilsamhällets utmaningar*. Folkbildning och civilsamhälle är båda starkt omhulda begrepp. Få ser sig som motståndare till befolkningens möjlighet till bildning eller till människors frivilliga organisering. Samtidigt är civilsamhälle och folkbildning, kanske mer än tidigare, något omstritt, utmanat och under omförhandling. I frågor om statsbidrag står politiska perspektiv och rationaliteter emot varandra. När det gäller folkbildningens och civilsamhällets demokratiska friutrymme, dess *civic space*, utmanas det från olika håll. Dels av lagstiftare, som motiverar inskränkningar med så väl säkerhet som etik och demokratisk värdegrund, dels av ideologiskt motiverat hat och hot från olika grupperingar. Civilsamhällets och folkbildningens roller omförhandlas därtill i ljuset av krigshot och en annalkande klimatkatastrof. Vid konferensen frågar vi oss hur forskningen kan bidra till förståelsen av folkbildningens och civilsamhällets utveckling i ljuset av dessa mångfacetterade utmaningar.

Konferensen vänder sig både till forskare och till forskningsintresserade praktiker. Forskare inbjuds som vanligt att bidra med papers (ca 5–15 sidor). Bidraget får gärna beröra temat, men som vanligt är alla bidrag som berör folkbildning i vid bemärkelse välkomna. Det är en arbetskonferens och därför välkomnas texter som speglar pågående och planerad forskning i olika stadier. Möjligheten att bidra med ett kortare PM (en A4-sida) kring projekt eller

Marie Cederschiöld högskola

idéer om forskning är öppen för både forskare och folkbildare. Deadline för texter är den 4 oktober, och de skickas till henrik.nordvall@liu.se.

Konferensen kommer att hållas på Ersta konferens på Södermalm i Stockholm. Vi startar kl. 13.15 på tisdagen den 5 november och avslutar med fika senast kl. 15.15 på onsdagen (6/11). Konferensavgiften är 1700 kr exklusive moms (1100 kr för doktorander). För deltagande på konferensmiddagen tillkommer 400 kr (exkl. moms).

Konferensinbjudan och information, samt direktlänk till elektronisk anmälningsblankett, hittar du på Mimers hemsida – www.liu.se/mimer (under fliken Mimers forskarkonferens). Har du frågor rörande konferensen, kontakta Henrik Nordvall vid Mimer på e-post henrik.nordvall@liu.se.

Välkommen med din anmälan!

Henrik Nordvall,
föreståndare för Mimer,
Linköpings universitet

Pelle Åberg,
docent i statsvetenskap, Centrum för
civilsamhällesforskning vid
Marie Cederschiöld högskola

Förkonferens för doktorander

DET NORDISKA doktorandnätverket för folkbildningsforskning inbjuder till symposium i anslutning till Mimerkonferensen. Doktorander som studerar folkbildning i vid bemärkelse, oavsett akademisk disciplin, inbjuds att presentera och diskutera pågående projekt. Syftet är att uppmuntra kontakter och

idéutbyte mellan doktorander i Norden. Symposiet är kostnadsfritt och äger rum i Stockholm, med start kl. 13.15 på måndagen den 4 november och avslutning kl. 12.00 följande dag. För anmälan och mer information, kontakta Hans-Åke Höber, hans-ake.hober@gu.se.

Rörlighet och inkludering i migrationens Sverige

I *Vägar framåt? Den sociala rörlighetens banor i migrationens Sverige* (Studentlitteratur, 2024) presenteras ett mångårigt forskningsarbete om flyktingars och andra migranternas vägar mot social inkludering i Sverige. Redaktörerna Magnus Dahlstedt och Andreas Fejes vid Linköpings universitet startade 2015 forskningsprogrammet *Migration, lärande och social inkludering*, som ligger till grund för boken. Forskningsarbetet inleddes mitt under den stora flyktingströmmen och följde nyanländas möte med det svenska samhället. Drygt 200 personer intervjuades; de flesta deltagare i introduktionsinsatser så som studieförbundens *Svenska från dag 1*, språkintrödningsprogrammet på gymnasiet och SFI.

När forskargruppen skulle göra uppföljningsintervjuer några år senare var det inte utan svårigheter. Många hade lämnat landet, gett otillräckliga kontaktuppgifter eller avböjde att delta. Totalt 55 personer nåddes och tackade ja till uppföljande intervjuer. Det är deras livsberättelser och meningsskapande som står i bokens centrum.

Frågan om vad som hänt dem och hur de tolkar sina erfarenheter ger en rad olika svar. Individerna har haft skilda förutsättningar och drömmar. I boken identifieras emellertid fem mer övergripande sociala rörlighetsbanor. Den första, *rörlighet ut ur landet*, beskriver dem som tvingats eller valt att lämna Sverige. Den andra, *stoppad rörlighet*, handlar om avsaknaden av framsteg mot arbete, ofta på grund av en avstannad asylprocess eller ohälsa. Den tredje, *rörlighet mot arbetsmarknaden*, fångar dem som fått ett fotfäste på arbetsmarknaden, men ofta i utsatta jobb som inte motsvarar deras ambitioner. Den fjärde och femte, *rörlighet mot "drömyrket"* och *på väg att realisera "drömyrket"*, beskriver individer som hittat sammanhang där deras kompetens värdesätts och som börjar närmar sig viktiga mål i yrkeslivet.

Samtidigt som dessa människors liv varit i rörelse, har också det svenska samhället förändrats kraftigt. Denna omvandling, från ett land som satt en ära i en solidarisk asylpolitik till ett som strävar mot en europeisk mininivå av asylinvandring, skildras genom informanternas berättelser och livssituationer.

Perspektivet på social rörlighet begränsar sig inte enbart till arbetsmarknad och utbildning. Familjen blir en viktig del i meningsskapandet. Även informella relationer och deltagande i civilsamhället framstår som viktigt. Där återfinns arenor med låga trösklar där nya relationer skapas, intressen fördjupas och språket övas. Det kan handla om engagemang i fotboll, dans eller studieförbundens verksamhet. Dessa sammanhang erbjuder inte bara sociala kontakter, utan också erkännande, där en persons färdigheter kan uppskattas även när språket inte är perfekt.

Boken ger en ingående bild av olika vägar in i ett nytt samhälle och de hinder som finns. Den är konsekvent i sin ambition att ge röst åt migranterna själva. Det borde vara ett självklart perspektiv på social inkludering. Men i en samtid där invandring tillskrivs vara roten till allsköns problem har det nästan blivit en sällsynthet.

Henrik Nordvall

Omdebatterad folkbildning i forskarbelysning

FÖRENINGEN FÖR folkbildningsforskning har med stöd från Carl Cederblads Minnesfond publicerat rapporten *Den omdebatterade folkbildningen: Sju texter om folkbildningen i samhällsdebatten*. Rapporten syftar till att beskriva den debatt som pågått under de senaste åren runt svensk folkbildning men också göra den mera begriplig. Den första delen består av fyra inlägg i folkbildningsdebatten (Peter Gustavsson, Tove Lifvendahl, Karin Bergkvist och Andreas Johansson Heinö) där frågan "Vilken roll ska folkbildningen spela i samhället?" lyfts. I sina svar beskriver debattörerna sina sätt att se på folkbildningen, utifrån olika politiska och ideologiska perspektiv. De olika rösterna skiljer sig åt bland annat i synen på hur skattepengar ska användas, statens roll i bedömning av folkbildningen och vad civilsamhällets uppgift i samhället ska vara. I rapportens andra del analyserar tre forskare (Samuel Edquist, Ruhi Tyson och Maria Arriaza Hult) debattörernas svar utifrån ett historiskt, pedagogiskt och relationellt perspektiv.

Utlysning av fyra doktorandtjänster inom vuxnas lärande

NU UTLYSES FYRA doktorandtjänster i pedagogik med inriktning mot vuxnas lärande vid Linköpings universitet. En av doktorandtjänsterna är knuten till Mimer och den som antas förväntas skriva sin avhandling med inriktning mot folkbildning i vid bemärkelse. Även om forskningsämnet är pedagogik välkomnas sökande med olika

disciplinär bakgrund. Därtill har en doktorandtjänst inriktning mot vuxnas lärande mer brett och är öppen för inriktningar mot folkhögskola, studieförbund, kommunal vuxenutbildning och yrkeshögskola. De övriga två doktorandtjänsterna är inriktade mot kommunal vuxenutbildning respektive yrkesutbildning som bedrivs på gym-

nasieskola eller på komvux alternativt yrkeshögskola.

Ansökan ska vara inskickad senast den 2 oktober. Utlysningen i sin helhet återfinns under lediga tjänster på Linköpings universitets hemsida.

Folkhögskolepedagogik i historisk belysning

BOKEN *Pedagogiken i svenska folkhögskolor* (BoD, 2024) av Sam Paldanius bygger på en studie som undersöker pedagogiken inom svenska folkhögskolor. Boken ger nya insikter i hur pedagogiken i folkhögskola och dess särdrag har formats och utvecklats sedan dess tidiga historia från dess rötter på 1800-talet. Paldanius gör en omfattande genomgång av folkhögskolans och pedagogikens historia samt deras uttrycksformer inom folkhögskolan. Empirin bygger bland annat på texter som handlar om pedagogik som ideal, mål och praktik såsom de beskrevs under 1800-talet och en bit in på 1900-talet. Boken har

därmed ett empiriskt fokus på att beskriva vad folkhögskolans egna aktörer har uttryckt om pedagogik och undervisning. Utifrån det konstruerar sedan Paldanius en helhetsbild av folkhögskolepedagogikens särskilda komponenter och utveckling. Folkhögskolans pedagogik beskrivs på två sätt: dels som den pedagogik som aktörer från folkhögskolan och andra sammanhang talar om, dels som den pedagogik som aktörer omsätter i sina respektive institutioner. På så sätt fångas skillnaderna mellan vad som sägs och vad som görs. Boken är uppdelad i flera delar som tillsammans ger denna omfattande

bild av hur pedagogiken på folkhögskolor har utvecklats. Den första delen fokuserar på folkhögskolans tidiga historia, inklusive dess grundläggande ideal, mål och pedagogiska praxis. Här beskrivs exempelvis hur influenser från den danska folkhögskolepedagogiken och andra centrala personer och rörelser har bidragit till att forma utbildningens karaktär. Den senare delen fokuserar på pedagogiken som begrepp och dess utveckling med fokus på utveckling av den aktivitetsbaserade pedagogiken.

Filippa Millenberg

Publicerat

- ▶ **Aman, R.** (2023). Folkbildning om svensk kolonialism: Lundströms och Vallvés Johan Vilde. *Bild & bubbla*. 236 (2023): 62-69.
- ▶ **Arbetshistoria** (2024). Tema: Framtidens arbete 189-190 (1-2).
- ▶ **Bäckström, H. & Berg, L.** (2024). *Plats att mötas och växa: en kvalitativ studie av öppna mötesplatser i Umeå kommun*. Umeå: Umeå Universitet.
- ▶ **Blom, K. A.** (2024). *Ordinary people, meaningful pasts - Negotiating narratives in public pedagogical spaces of family history research*. Diss. Jönköping: Jönköping University, School of Education and Communication.
- ▶ **Dahlstedt, M., Fejes, A., Colliander, H., Mesic, N., Nordmark, S., Nyström, S. & Rydell, M.** (2024). *Vägar fram?: den sociala rörlighetens banor i migrationens Sverige*. Lund: Studentlitteratur.
- ▶ **Folkbildningsutredningen** (2024). *Bildning, utbildning och delaktighet - folkbildningspolitik i en ny tid*. SOU 2024:42.
- ▶ **Föreningen för folkbildningsforskning** (2024). *Den omdebatterade folkbildningen. Sju texter om folkbildningen i samhällsdebatten*. Stockholm: Föreningen för folkbildningsforskning.
- ▶ **Grundberg, L.** (2023). *Samtal i Höga Kusten: Perspektiv på kunskap, folkbildning och demokrati*. Sundsvall: Mittuniversitetet.
- ▶ **Jokela, M.** (2024). *Performing civic action. Networked activism and its use of urban space*. Tammerfors: Tampere University.
- ▶ **Kjellberg, E.** (2024). *Befrielse genom kunskap: Knut Kjellberg - den karismatiske folkbildaren och hans värld*. Stockholm: BoD - Books on Demand
- ▶ **Lövgren, J., Sonne, L., & Weiss, M. N.** (2023). *New Challenges-New Learning-New Possibilities. Proceedings from the 9th Nordic Conference on Adult Education and Learning*. Münster: Lit Verlag
- ▶ **Lundkvist, H.** (2024). *Tvetydighetens pedagogik: en läsning av Paulo Freires filosofi genom Hegel*. BoD
- ▶ **Paldanius, S.** (2024). *Pedagogiken i svenska folkhögskolor*. [Ny uppl.]. Stockholm: BoD - Books on Demand.
- ▶ **Salo, P. & Rönnerman, K.** (2023). Educational Action Research for Being. *Nordic Studies in Education* 43 (1), 78-93.
- ▶ **Samuelsson, J., Larsson, E. & Lundberg, B.** (2024). Beredskapspedagogik och folkbildning under kalla kriget 1945-1960: mellan uppförande information och demokratiska samtal. *Vägval i skolans historia. Tidskrift från föreningen för svensk undervisningshistoria*, 1 2024.
- ▶ **Söderberg, K. & Pietrzak, K.** (2024). *Folkbildning spelar viktig roll i dagens lärande - En studie och mindre utvärdering av genomförda studiecirkel på RISE 2023*. RISE Rapport; 2024:13. Göteborg: RISE Research Institutes of Sweden.

Kalendarium

- 24 SEPT:** Konferens: Demokrati och folkbildning. Tema: Demokratins som bildningsväg. Plats: Göteborgs universitet. Arr: Göteborgs Universitet, Västra Götalands Bildningsförbund och Föreningen för folkbildningsforskning.
- 28 OKT:** Folkhögskoleforum 2024. Plats: Clarion Sign, Stockholm. Arr: Sveriges folkhögskolor.
- 5-6 NOV:** Mimers forskarkonferens. Plats: Marie Cederschiöld högskola, Stockholm. Arr: Mimer, i samarbete med Centrum för civilsamhällesforskning vid Marie Cederschiöld högskola.
- 3 DEC:** Seminarium: Hur kan forskning bidra till folkhögskolans utveckling? Plats: Marieborgs folkhögskola, Norrköping. Arr: Mimer, Marieborgs Folkhögskola och Sveriges folkhögskolor.

Har du tips på ny litteratur för Publicerat-listan eller på planerade aktiviteter av intresse för vårt Kalendarium? Vill du gratis få Mimerbladet skickat till dig eller avsluta din prenumeration? Hör av dig till filippa.millenberg@liu.se. Läs LIU:s integritetspolicy <https://liu.se/artikel/integritetspolicy-liu> om du vill veta mer om hur vi behandlar dina personuppgifter.